

การพัฒนามาตรฐานสถานประกอบการสปาและนวด เพื่อสุขภาพไทยในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

Developing standards for spa establishments and Thai massage for health in the Federal Republic of Germany

ภัทรพล จึงสมเจตไพศาล
กองสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ

บทคัดย่อ

ตามที่รัฐบาลได้กำหนดนโยบายในการพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ (Thailand as Global Medical Hub) ธุรกิจบริการสุขภาพประเภทสปาเพื่อสุขภาพ และนวดเพื่อสุขภาพในประเทศไทย ได้รับความนิยมนับอย่างสูง รัฐบาลจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนามาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพมาตั้งแต่การออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข เมื่อปี พ.ศ. 2547 ที่ออกตามความในพระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 โดยการให้ใบรับรองมาตรฐานแก่สถานประกอบการเพื่อสุขภาพที่ผ่านการประเมินจากกระทรวงสาธารณสุข ต่อมาในปี พ.ศ. 2552 กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมสนับสนุนบริการสุขภาพได้ดำเนินการส่งเสริมพัฒนามาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพของคนไทยในเยอรมนี เนื่องจากปัญหาภาพลักษณ์ของการขายบริการทางเพศแอบแฝงในการประกอบธุรกิจนวดของคนไทย ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาและวิเคราะห์ว่าการดำเนินนโยบายและกลไกการขับเคลื่อนของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่าปัจจุบันสถานการณ์สถานประกอบการเพื่อสุขภาพของคนไทยในเยอรมนีเป็นอย่างไร และมีปัจจัยใดที่มีผลต่อการพัฒนามาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพของคนไทยในเยอรมนีเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนานโยบายศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติให้กับรัฐบาลไทย

จากการศึกษาพบว่าตลอดระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาในเยอรมนีการนวดไทยและสปาไทยเป็นที่รู้จักแพร่หลาย โดยมีสถานประกอบการที่เปิดโดยคนไทยจำนวน 379 แห่ง กระจายอยู่ทั่วประเทศ โดยส่วนใหญ่เปิดนวดเพื่อการผ่อนคลาย มีเพียง 4 แห่ง ที่เปิดร้านนวดไทยเพื่อการบำบัดรักษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพได้มีการจัดทำมาตรฐานสถานประกอบการสปาและนวดเพื่อสุขภาพไทยในเยอรมนีโดยนำมาตรฐานตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข และมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพมาเป็นแนวทางประยุกต์ใช้ร่วมกับข้อกำหนดของเยอรมนี รวมถึงการผลักดันให้มีการจัดตั้งสมาคมไทยสปาแห่งประเทศไทย เพื่อเป็นองค์กรในการขับเคลื่อนการพัฒนาสถานประกอบการสปาและนวดไทยร่วมกับทางภาครัฐ โดยมีสถานประกอบการที่เข้าร่วมโครงการตรวจประเมินมาตรฐานจำนวน 14 แห่ง ผลการประเมินตามมาตรฐานของสถานประกอบการเพื่อสุขภาพทั้ง 14 แห่ง ด้านที่ 1 การบริการ มีการดำเนินการตามมาตรฐาน ร้อยละ 95.92 ด้านที่ 2 พนักงาน มีการดำเนินการตามมาตรฐาน ร้อยละ 100 ด้านที่ 3 เครื่องมืออุปกรณ์ในร้านและผลิตภัณฑ์ มีการดำเนินการตามมาตรฐาน ร้อยละ 95 ด้านที่ 4 องค์กรและการบริหารงาน มีการดำเนินการตามมาตรฐาน ร้อยละ 90.01 ด้านที่ 5 สถานที่ประกอบกิจการและสภาพแวดล้อม มีการดำเนินการตามมาตรฐาน ร้อยละ 79.69 ด้านที่ 6 การจัดการสุขลักษณะ มีการดำเนินการตามมาตรฐาน ร้อยละ 76.92

คำสำคัญ : มาตรฐานสถานประกอบการสปา มาตรฐานสถานประกอบการนวดเพื่อสุขภาพไทย

Abstract

As the government has announced a policy to develop Thailand to be an international health center (Thailand as Global Medical Hub), a health business as spa for health and massage for health in Thailand has been very popular. The government has focused on the development of standards for health establishments since the announcement of the Ministry of Public Health in 2004, issued under the Health Service Act B.E.2509 (1966), by providing standards for the establishment that certified by the Ministry of Public Health. In 2009, the Department of Health Service Support, Ministry of Public Health had promoted and developed the health service standard for Thais in Germany, due to the problem of the image for convert sex trafficking in Thai massage business. Therefore the researcher has studied and analyzed the implementation of policies and mechanisms of the Department of Health Service Support, Ministry of Public Health and relevant agencies that the current situation of health establishments for Thais in Germany including what factors affect the development of Thai workplace standards for health in Germany to make the policy recommendation for development of an international health hub for the Thai government.

The results of the study showed that over the past 10 years in Germany, Thai massage and Thai spas have been well-known. There were 379 establishments opened by Thai people extending all over the country. Most of them opened for relaxation massage, only 4 places opened for treatment. The Department of Health Service Support has established the health service standards for Thai spa and massage in Germany by using the standards of ministerial announcement and health service standards for oversea establishments of the department to be as a guideline together with the regulations of Germany, including pushed up for establishment of Thai Spa Association of Germany to be an agency driven the development for spa establishments and Thai massage for health with the government. There were 14 establishments participating in the standard auditing program. It found that section 1 : service was implemented according to the standards of 95.92 percent, section 2 : staff was implemented according to the standards of 100 percent, section 3 : tools, equipment and product were implemented according to the standards of 95 percent, section 4 : organization was implemented according to the standards of 90.01 percent, section 5 : place was implemented according to the standards of 79.69 percent, and section 6 : hygienic management was implemented according to the standards of 76.92 percent.

Key words : Standards for spa establishments, Standards for Thai massage for health

บทนำ

ตามที่รัฐบาลได้กำหนดนโยบายในการพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ (Thailand as Global Medical Hub) ปัจจุบันประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจบริการสุขภาพประเภทสปาเพื่อสุขภาพ และนวดเพื่อสุขภาพในประเทศไทย ได้รับความนิยมนับอย่างสูงจากผู้รับบริการทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เนื่องจากประเทศไทยมีบริการที่มีคุณภาพและมาตรฐานภายใต้เอกลักษณ์ความเป็นไทย รวมทั้งมีสถานที่ที่เอื้อต่อบริการธุรกิจนี้จากทรัพยากรทางธรรมชาติที่สวยงามจนสามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทยเป็นอย่างมาก นอกจากนี้การประกอบธุรกิจบริการสุขภาพประเภทสปาเพื่อสุขภาพ และนวดเพื่อสุขภาพในต่างประเทศ โดยเฉพาะธุรกิจของผู้ประกอบการคนไทยก็ได้รับความนิยมนำขึ้น เพราะมีการบริการที่เป็นเอกลักษณ์และช่วยในการผ่อนคลายแก่ผู้รับบริการ

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ ภายใต้พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 โดยมีมาตรการตามกฎหมายที่ให้สถานประกอบการเพื่อสุขภาพในประเทศไทยทั้ง 3 ประเภท คือสปาเพื่อสุขภาพ นวดเพื่อสุขภาพ และนวดเพื่อเสริมความงาม ต้องยื่นคำร้องเพื่อขอใบอนุญาต เมื่อได้รับการตรวจประเมินมาตรฐาน หากผ่านเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด จะได้รับใบรับรองมาตรฐานโดยมีอายุ 5 ปี สำหรับสถานประกอบการเพื่อสุขภาพไทยในต่างประเทศ ซึ่งปัจจุบันได้รับความนิยมนอกจากชาวต่างชาติ ทำให้มีการเปิดกิจการในหลายประเทศ ทั่วทุกภูมิภาค แต่ผู้ประกอบการยังขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการบางแห่งประกอบกิจการเข้าข่ายการค้าประเวณี ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของธุรกิจนี้ได้

ในปี พ.ศ. 2552 กรมสนับสนุนบริการสุขภาพจึงได้มีแนวทางการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพไทยในสหพันธรัฐเยอรมันนี โดยการร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อยกระดับมาตรฐานสถาน

ประกอบการเพื่อสุขภาพไทยในต่างประเทศที่มีความพร้อมเข้าร่วมในการขอรับการประเมินมาตรฐานจากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ เพื่อการส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบการนวดตามวิถีไทยที่มีคุณภาพให้เป็นที่ประจักษ์แก่ชาวต่างชาติได้อย่างภาคภูมิใจและยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์สถานประกอบการสปาและนวดเพื่อสุขภาพไทยในเยอรมนี
2. เพื่อพัฒนามาตรฐานสถานประกอบการสปาและนวดเพื่อสุขภาพไทยในเยอรมนี
3. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนานโยบายศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติของไทย

กรอบแนวคิด

การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพไทยในเยอรมนี ทำให้เกิดรูปแบบของการส่งเสริมสถานประกอบการสปาและนวดไทยในต่างประเทศให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน ที่ไม่ขัดแย้งกับข้อกำหนดด้านกฎหมายของประเทศนั้นๆ รวมถึงเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทย

วิธีการศึกษา

ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลในแบบการวิเคราะห์เชิงบรรยาย (Descriptive analysis) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูล 2 ลักษณะ ได้แก่

- 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary research) จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ เอกสารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ เอกสารการวิจัย

- 2) การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Key informant interview) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้ทราบถึงสถานการณ์และพัฒนาเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพสถานประกอบการสปาและนวดเพื่อสุขภาพในเยอรมนี รวมถึงข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาคุณภาพสถานประกอบการเพื่อสุขภาพไทยในต่างประเทศ

ผลการศึกษา

1. ศึกษาและสังเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องเรื่องการพัฒนาคุณภาพสถานประกอบการเพื่อสุขภาพของไทย พบว่า

ปี พ.ศ.2547 มีการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในประเทศไทยโดยกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข เป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพโดยอาศัยประกาศกระทรวงสาธารณสุข ที่ออกตามความในพระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 ที่มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 27 เมษายน 2547 เป็นต้นมา เพื่อเป็นมาตรการตามกฎหมายที่ให้สถานประกอบการเพื่อสุขภาพในประเทศไทย ทั้ง 3 ประเภท คือ สปาเพื่อสุขภาพ นวดเพื่อสุขภาพ และนวดเพื่อเสริมสวย ต้องยื่นคำร้องเพื่อขอใบรับรองมาตรฐาน เมื่อได้รับการตรวจประเมินมาตรฐาน 5 ด้าน หากผ่านเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด จะได้รับใบรับรองมาตรฐานโดยมีอายุ 2 ปี

ปี พ.ศ.2552 กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ มีการยกระดับมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ที่ถูกต้องตามกฎหมายเป็นคุณภาพมาตรฐานในระดับสากล โดยมีองค์ประกอบของมาตรฐาน 5 ด้าน คือ ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านบุคลากร ด้านการบริการ ด้านผลิตภัณฑ์ เครื่องมือและอุปกรณ์ และด้านการบริหาร และจัดการองค์กร ในขณะที่ยังไม่มีการจัดทำมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพไทยในต่างประเทศเพื่อการยกระดับการพัฒนาคุณภาพโดยเฉพาะเยอรมนี แม้ว่าการนวดไทยจะเป็นที่รู้จักแพร่หลายในเยอรมนี แต่ภาพลักษณ์ของการนวดไทยบางแห่งยังเป็นภาพลบ

สำหรับชาวเยอรมัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการส่งเสริมภาพลักษณ์ของสปาและนวดไทยในประเทศเยอรมัน จึงจำเป็นต้องยิ่งที่กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ จะต้องดำเนินการจัดทำมาตรฐานการพัฒนาคุณภาพสถานประกอบการเพื่อสุขภาพไทยในต่างประเทศ และตรวจประเมินและรับรองมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพไทยในต่างประเทศที่มีความพร้อม

ในปีพ.ศ. 2559 กระทรวงสาธารณสุขได้เสนอให้ยกระดับประกาศกระทรวงสาธารณสุขเป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ คือพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 โดยเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่กิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ เป็นกิจการด้านบริการที่สร้างงานและรายได้แก่ประเทศเป็นจำนวนมาก และเป็นกิจการที่ได้รับความเชื่อมั่น จากผู้รับบริการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมายาวนาน จึงมีผู้ประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ เพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี แต่ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายกำกับดูแลการดำเนินกิจการนี้เป็นการเฉพาะ ผู้ประกอบกิจการ ผู้ดำเนินการ และผู้ให้บริการจำนวนมากขาดความรู้และทักษะในการประกอบกิจการ และการให้บริการของสถานประกอบการเพื่อสุขภาพส่วนใหญ่ไม่ได้มาตรฐานและส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกาย หรือจิตใจ ของผู้รับบริการ ประกอบกับมีผู้ใช้คำว่าสถานประกอบการเพื่อสุขภาพเพื่อประกอบกิจการแฝงอย่างอื่น อันส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้รับบริการชาวไทยและชาวต่างประเทศที่มีต่อกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ สมควรมีกฎหมายที่กำกับดูแลการประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพขึ้นเป็นการเฉพาะ เพื่อให้การดำเนินกิจการดังกล่าวเป็นไปอย่างมีมาตรฐานอันเป็นการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนและคุ้มครองผู้บริโภค จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

2. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลธุรกิจสปาและนวดในเยอรมนี

ผู้ประกอบการจะต้องมีใบทะเบียนการค้า

หรือ Gewerbeschein โดยผู้ประกอบการสามารถติดต่อขอจดทะเบียนการค้าได้ที่สำนักงานการค้า (Gewerbeamt) ทั้งนี้ ในเมืองขนาดเล็ก สำนักงานการค้า (Gewerbeamt) อาจจะมีได้ตั้งเป็นเอกเทศแต่ตั้งรวมอยู่ในเทศบาลเมืองหรือศาลาว่าการจังหวัดจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาว่าหน่วยงานที่จะต้องไปติดต่อนั้นมีชื่อว่าอะไรและตั้งอยู่ที่ใด โดยปกติผู้ประกอบการจะต้องไปยื่นเอกสารด้วยตนเอง แต่ในปัจจุบัน ผู้ประกอบการสามารถขอจดทะเบียนการค้าได้ทางอินเทอร์เน็ต ในหลายเมืองได้แล้ว

การขอใบทะเบียนการค้า จะต้องกรอกแบบฟอร์มให้ครบถ้วน ระบุรายละเอียดส่วนบุคคล วัตถุประสงค์ และลักษณะของกิจการ พร้อมทั้งนำเอกสารที่จำเป็นไปยื่นให้ครบถ้วนโดยระบุวันเวลาเปิดทำการให้แน่ชัด เพราะหลังจากเปิดร้านหนึ่งสัปดาห์ รัฐบาลเยอรมันจะส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องกับด้านภาษีตามมา นอกจากนี้ จะต้องแจ้งรายละเอียดของธุรกิจ โดยแจ้งประเภทของการนวดไทยว่าเป็นการนวดเพื่อการผ่อนคลาย (Entspannung) เท่านั้นและไม่มีบริการทางเพศ

3. จัดทำมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ

หลักเกณฑ์การตรวจรับรองมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศที่กรมสนับสนุนบริการสุขภาพจัดทำขึ้น ครอบคลุมสำหรับสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศ 2 ประเภท ได้แก่ สปาเพื่อสุขภาพ และนวดเพื่อสุขภาพที่ไปเป็นตามข้อกำหนด หรือกฎหมายที่ควบคุมเกี่ยวกับธุรกิจบริการเพื่อสุขภาพ ในประเทศนั้นๆ โดยสถานประกอบการที่จะขอรับรองจะต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. เจ้าของสถานประกอบการต้องเป็นผู้ที่มีสัญชาติไทยหรือคู่สมรสเป็นผู้ที่มีสัญชาติไทย หากเป็นในนามบริษัทต้องมีคนไทยถือหุ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50
2. ต้องเป็นสถานประกอบการที่ถูกต้องตามกฎหมายท้องถิ่น
3. มีใบอนุญาตจากหน่วยงานท้องถิ่นในการประกอบกิจการ ไม่น้อยกว่า 1 ปี

4. ประเภทของสถานประกอบการต้องเป็นไปตามกฎหมายของประเทศไทย

ประกอบการประเมินจะดำเนินการตามมาตรฐานคุณภาพ 5 หมวด ได้แก่

1. มาตรฐานสถานที่
2. มาตรฐานบุคลากร
3. มาตรฐานการบริการ
4. มาตรฐานเครื่องมือ อุปกรณ์ และผลิตภัณฑ์
5. มาตรฐานความปลอดภัย

ในการรับรองมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศจะมีการตรวจและรับรองจากคณะกรรมการรับรองมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศ

คณะกรรมการรับรองมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศ ได้มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการตรวจประเมินมาตรฐานสถานประกอบการ เพื่อสุขภาพในต่างประเทศ โดยมีองค์ประกอบของจำนวน 3 คน ดังนี้

- 1.) ผู้เชี่ยวชาญด้านสถานประกอบการเพื่อสุขภาพจากกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 1 คน
- 2.) หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมและพัฒนาสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ จำนวน 1 คน
- 3.) ผู้แทนจากหน่วยงานไทยในประเทศนั้นหรือที่มีอาณาเขตครอบคลุม ในประเทศนั้นๆ โดยให้ออกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่ของประเทศนั้นๆ เป็นผู้พิจารณา จำนวน 1 คน

ทั้งนี้หลักเกณฑ์การพิจารณาให้การรับรองในต่างประเทศแต่ละประเภทที่ผ่านการประเมินต้องมีคะแนนรวม ในแต่ละหมวดไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 และต้องผ่านทุกตัวชี้วัดตามประเภทของมาตรฐานนั้นๆ โดยสถานประกอบการเพื่อสุขภาพที่ผ่านการรับรองจะได้รับใบประกาศรับรองและเครื่องหมายรับรองมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศตามแผนภาพที่ 1 และ 2 โดยใบรับรองมีอายุ 3 ปี และสถานประกอบการต้องรักษามาตรฐานตลอดอายุใบรับรองนั้น

แผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 2

การยื่นขอรับรองมาตรฐาน สถานประกอบการที่มีความประสงค์ขอรับรองมาตรฐานให้ยื่นใบสมัครขอรับการรับรองผ่านหน่วยงานภาครัฐของไทยในต่างประเทศ หรือสมาคมสปาไทยในต่างประเทศ สมาคมนวดไทยในต่างประเทศ ที่กระทรวงสาธารณสุขหรือกระทรวงต่างประเทศเห็นชอบหรือให้การยอมรับ หลังจากได้รับเอกสารหน่วยงานดังกล่าวจะมีหน้าที่พิจารณาและรับรองเอกสารการขอรับรอง โดยผ่านสถานเอกอัครราชทูต หรือสถานกงสุลใหญ่ในประเทศนั้นๆ กรณีที่เอกสารตรวจสอบไม่ผ่าน เอกสารจะส่งกลับไปยังสถานประกอบการ สำหรับเอกสารที่ตรวจสอบผ่านจะส่งต่อมายังกองสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข โดยกองสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ เป็นผู้ดำเนินการในกระบวนการตรวจรับรองมาตรฐานต่อไป

การติดตามผลการรับรองมาตรฐาน กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุขมอบอำนาจให้หน่วยงานไทยในประเทศ หรือที่มีอาณาเขตครอบคลุมในประเทศนั้นๆ เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ตรวจติดตามสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศที่ผ่านการรับรองแล้ว

4. การดำเนินการพัฒนามาตรฐานสถานประกอบการสปาและนวดเพื่อสุขภาพไทยในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ระยะที่ 1 ขั้นการวางแผน (Planning)

จากการพบปะพูดคุยของกลุ่มผู้ประกอบการนวดไทยสปาไทยผู้ประกอบการอาชีพนวดไทยและผู้สนใจที่จะประกอบอาชีพนวดไทยกับคณะเจ้าหน้าที่และผู้วิจัย

จากกรมสนับสนุนสุขภาพกระทรวงสาธารณสุข ในโครงการการอบรมให้ความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตของชาวไทยเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.2552 ณ วัดธรรมวิหารเมืองฮันโนเฟอร์เยอรมนีจากผลของการร่วมหารือและพบปัญหาที่ควรจะมีการร่วมมือร่วมใจหรือสานต่อการแก้ไขจึงมีมติในการร่วมหารือว่าควรมีการจัดตั้งสมาคมเพื่อเป็นศูนย์กลางในการติดต่อประสานงานต่างๆ

ในกลุ่มผู้เข้าหารือได้มีมติให้ คุณฉันทนา เพ็งส์เลอร์ คุณสุคนธา ไบร์เยอร์ เป็นผู้ประสานงานในวาระดังกล่าว นอกจากนั้นผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือ คุณมิชา เอลเพินส์เลอร์ ในการริเริ่มเสนอและจัดทำโครงการจัดตั้งสมาคมกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพนวดไทยไทยสปาผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับอาชีพผู้สนใจทั่วไปให้ถูกต้องตามกฎหมายเยอรมนี ในปีเดียวกันสมาคมไทยสปาเยอรมนี (Thai Spa Association Germany) ก็ได้ถือกำเนิดขึ้นอย่างถูกต้องตามกฎหมายภายใต้แนวคิด “สามัคคีบนเส้นทางที่ถูกต้อง” สมาคมไทยสปาได้รับการยอมรับว่าเป็นสมาคมที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนสมาชิกโดยไม่หวังผลกำไร

ระยะที่ 2 ขั้นการปฏิบัติ (Action)

ปัญหาของสถานประกอบการนวดไทย/ไทยสปาในเยอรมนี จากการศึกษพบว่าไม่มีการตรวจสอบหรือแสดงคุณสมบัติหรือคุณสมบัติใดๆ ของผู้ประกอบการและไม่มีข้อกำหนดในองค์ความรู้ของผู้ให้บริการในการเปิดสถานประกอบการนวดไทย/ไทยสปา ส่งผลให้สถานประกอบการนวดไทย/ไทยสปาเติบโตอย่างรวดเร็วในเยอรมนี ระดับความน่าเชื่อถือลดลงเนื่องจากการขาดการควบคุมคุณภาพไม่มีมาตรฐานจำนวนพนักงานในเยอรมนี

มีจำนวนน้อยใช้เวลาและการลงทุนมากในการฝึกอบรมพนักงานให้ได้คุณภาพต้องใช้เวลาและการลงทุน นอกจากนี้ยังพบปัญหาในการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความมั่นใจให้ลูกค้าและลบภาพด้านลบของค่านวดไทยในเยอรมนี

จากปัญหาดังกล่าวข้าพเจ้าในฐานะผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมธุรกิจบริการสุขภาพ (นายแพทย์เชี่ยวชาญ(ด้านสาธารณสุข)) กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข จึงได้ริเริ่มจัดทำโครงการเพิ่มพูนความรู้และรับรองมาตรฐานคุณภาพสถานประกอบการเพื่อสุขภาพไทยในเยอรมนี ร่วมกับสมาคมไทยสปาเยอรมนี โดยอบรมสมาชิกสมาคมและผู้สนใจจำนวน 36 คน ที่โรงแรม Schlosshotel เมือง Kassel ใน middle Germany ในเดือนกันยายน ปี พ.ศ.2553 ด้วยหลักสูตรผู้ดำเนินการสปาเพื่อสุขภาพ (Spa Manager) ของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้ผู้ประกอบการมีทักษะการจัดการธุรกิจและสามารถนำเสนอ นวดไทยและไทยสปาให้คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทย ผู้วิจัยยังจัดทำข้อกำหนดข้อบังคับในการรับรองมาตรฐานร่วมกับสมาคมไทยสปาเยอรมนี โดยมีแบบประเมินตนเองสำหรับสถานประกอบการและแบบตรวจสอบจากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุขเป็นต้นแบบและแก้ไขปรับปรุง

ให้ตรงกับข้อบังคับสุขลักษณะตามกฎหมายสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี แต่ยังคงนำเสนอเอกลักษณ์ความเป็นไทยโดยมาตรฐานมี 6 ด้านคือ

หมวดที่ 1 การบริการ

หมวดที่ 2 พนักงาน

หมวดที่ 3 เครื่องมืออุปกรณ์ในร้านและผลิตภัณฑ์

หมวดที่ 4 องค์กรและการบริหารงาน

หมวดที่ 5 สถานที่ประกอบกิจการและสภาพแวดล้อม

หมวดที่ 6 การจัดการสุขลักษณะ

ระยะที่ 3 ขั้นการสังเกต (Observation)

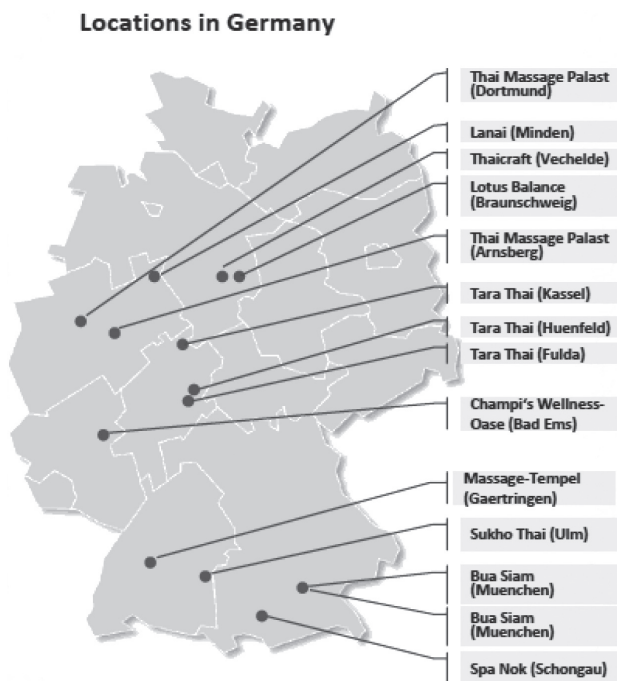
หลังจากฝึกอบรมและจัดทำแบบประเมินตนเองสำหรับสถานประกอบการประเมินตนเองตามมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพของผู้ประกอบการคนไทยในเยอรมนีในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2554 ผู้วิจัยและทีมงานกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ และผู้แทนกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ร่วมกันตรวจเยี่ยมสถานประกอบการที่เข้าร่วมโครงการประเมินตนเองตามมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพของผู้ประกอบการคนไทยในเยอรมนีโดยมีสถานประกอบการที่เข้าร่วมโครงการพัฒนามาตรฐานร่วมกับกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข จำนวน 14 แห่งตามตาราง 1

ตาราง 1 รายชื่อสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ

No.	Company	Massage/Spa	Location	Street
1	Bua Siam Thaimassage & Spa	Massage	80331 Munchen	Altheimer Eck 13
2	Bua Siam Thaimassage & Spa	Massage	80802 Munchen	Marktstrasse 15
3	Spa Nok Wellness-Oase	Spa	86956 Schongau	Munzstr. 49
4	Sukho Thai Spa and Massage	Spa	89073 Ulm	Neutorstrasse 22
5	Thai Massage Palast	Spa	44287 Dortmund	Koln-Berliner-Strasse 59
6	Thai Massage Palast	Massage	59821 Arnsberg	Rumbeckerstrasse 10
7	Lanai Thai-Massage & Spa	Massage	32425 Minden	Bierpohlweg 159
8	Champi's Wellness-Oase	Massage	56130 Bad Ems	Romerstrasse 76
9	Lotus Balance	Massage	38114 Braunschweig	Eulenstrasse 8
10	Thaicraft Thaimassage & Spa	Spa	38159 Vechelde	Spiegelbergallee 4
11	Tara Thai Massage & Spa	Spa	34119 Kassel	Wilhelmshoer Allee 254
12	Tara Thai Massage & Spa	Spa	36037 Fulda	Loeherstrasse 33
13	Tara Thai Massage & Spa	Massage	36088 Huenfeld	Mittelstrasse 2a
14	Massage-Tempel	Massage	71116 Gartringen	Bismarckstrasse 40

จากภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่าสถานประกอบการที่เข้าร่วมโครงการกระจายตัวอยู่ในหลายรัฐ ทั้งนี้เนื่องจากสมาคมไทยสปาเยอรมนี จัดให้มีการประชุมสมาคมสัญจรทุก 6 อาทิตย์หรือ 2 เดือน วัตถุประสงค์เพื่อพบปะสังสรรค์ในกลุ่มสมาชิกมีการจัดอบรมเพิ่มเติมความรู้ มีการช่วยเหลือแก้ไขปัญหา รับปรึกษาปัญหาต่างๆ ที่เพื่อนสมาชิกมีโดยย้ายสถานที่ไปตามเมืองต่างๆ ทำให้สมาชิกไม่ได้จำกัดแต่เฉพาะในเมืองใดเมืองหนึ่ง

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงที่ตั้งสถานประกอบการที่เข้าร่วมโครงการ

สถานประกอบการกลุ่มตัวอย่างมีขนาดตั้งแต่ 43 – 190 ตารางเมตร เฉลี่ย 133.43 ตารางเมตร มีห้องนวดหรือทำสปา ตั้งแต่ 1 – 6 ห้อง ส่วนใหญ่ 4 ห้อง

ตาราง 1 ผลการประเมินสถานประกอบการที่ผ่านการประเมินตนเองตามมาตรฐาน

มาตรฐาน	ร้อยละ
มาตรฐานด้านที่ 1 การบริการ	95.92
มาตรฐาน ด้านที่ 2 พนักงาน	100
มาตรฐานด้านที่ 3 เครื่องมืออุปกรณ์ในร้านและผลิตภัณฑ์	95
มาตรฐานด้านที่ 4 องค์กรและการบริหารงาน	90.01
มาตรฐานด้านที่ 5 สถานที่ประกอบกิจการและสภาพแวดล้อม	79.69

ผลการประเมินตนเองพบว่ามาตรฐานด้านที่ 1 การบริการ มีการดำเนินการตามมาตรฐาน ร้อยละ 95.92 ด้านที่ 2 พนักงาน มีการดำเนินการตามมาตรฐาน ร้อยละ 100 ด้านที่ 3 เครื่องมืออุปกรณ์ในร้านและผลิตภัณฑ์ มีการดำเนินการตามมาตรฐาน ร้อยละ 95 ด้านที่ 4 องค์กรและการบริหารงาน มีการดำเนินการตามมาตรฐาน ร้อยละ 90.01 ด้านที่ 5 สถานที่ประกอบกิจการและสภาพแวดล้อม มีการดำเนินการตามมาตรฐาน ร้อยละ 79.69 ตามตาราง 1 (สำหรับมาตรฐาน ด้านที่ 6 การจัดการสุขลักษณะไม่มีการประเมินตนเองเนื่องจากเป็นข้อกำหนดที่ต้องประเมินโดยผู้ประเมินเท่านั้น)

จากการประเมินตนเองพบว่ามาตรฐานที่ผ่านการประเมินต่ำสุดคือมาตรฐานด้านสถานที่ประกอบกิจการและสภาพแวดล้อมโดยหัวข้อที่ผ่านการประเมินต่ำคือการมีห้องสุขาแยกกันระหว่างพนักงานและลูกค้า และคนพิการสามารถมาใช้บริการได้ ส่วนมาตรฐานด้านที่ 2 พนักงานพบว่ามีความครบถ้วนตามมาตรฐาน ทั้งความรู้ด้านภาษา การมีใบประกาศนียบัตรหรือใบวุฒิรับรองในการบริการนวดที่มีให้บริการ ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ใช้และวิธีการใช้ในบริการ

อภิปรายผล

การขับเคลื่อนของหน่วยงานไทยและภาคเอกชนในเยอรมนีที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพสถานประกอบการเพื่อสุขภาพของคนไทย จะเห็นได้ว่ารัฐบาลให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพสถานประกอบการเพื่อสุขภาพมาตั้งแต่การออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข เมื่อปี พ.ศ. 2547 โดยได้มีการยกระดับความสำคัญของ

การบังคับใช้กฎหมายโดยการออกเป็นพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 โดยระหว่างนั้นในปี พ.ศ. 2552 กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมสนับสนุนบริการสุขภาพได้ดำเนินการส่งเสริมพัฒนาสถานประกอบการเพื่อสุขภาพของคนไทยในเยอรมนี โดยการจัดทำโครงการการอบรมให้ความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิต เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.2552 จนนำไปสู่การจัดตั้งสมาคมสปาและนวดไทยในเยอรมนี และกรมสนับสนุนบริการสุขภาพได้มอบใบประกาศรับรองคุณภาพและตราสัญลักษณ์ให้แก่สถานประกอบการที่ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการรับรองมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในต่างประเทศ จำนวน 14 แห่ง

ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพของสมาคม/ชมรมนวดไทย สปา และสถานประกอบการเพื่อสุขภาพชาวไทยในต่างประเทศจะเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาผู้ประกอบการให้มีความรู้ ความเข้าใจ รวมถึงความตระหนักถึงภาพลักษณ์ นวดไทยที่เน้นการส่งเสริมสุขภาพในสายตาโลก โดยกระทรวงสาธารณสุขต้องจัดให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีโครงการมอบตราสัญลักษณ์คุณภาพ มาตรฐานให้แก่สถานประกอบการทั้งขนาดเล็ก (ที่มีพนักงานหรือผู้ทำงาน 2-3 คน) และขนาดใหญ่เพื่อให้เห็นถึงความชัดเจนในส่วนของคุณภาพ มาตรฐานของสถานประกอบการของนวดไทย สปาไทย และเพื่อสร้างภาพลักษณ์ความน่าเชื่อถือของสถานประกอบการนวดไทย สปาไทย ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือกันดำเนินการต่างๆทั้งระยะสั้นและยาวให้เกิดผลสัมฤทธิ์ นอกจากนี้ทางสมาคมไทยสปาแห่งเยอรมนี (Thai Spa Association Germany) ยังต้องมีบทบาทในการรณรงค์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ธุรกิจนวดแผนไทยและสปาไทย รวมถึงการสอดส่องดูแลธุรกิจนวดไทย/สปาไทยในกลุ่มสมาชิก

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพในฐานะหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนสามารถนำมากำหนดมาตรการในการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของสมาคมนวดไทย สปาไทย และสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในเยอรมนีโดยการจัด

อบรมให้ความรู้ด้านการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจ ด้านกฎหมายระเบียบข้อบังคับสำหรับสถานประกอบการนวดไทย สปาไทยในเยอรมนี ด้านการบริหารจัดการธุรกิจและด้านการฝึกทักษะฝีมือ พร้อมทั้งการยกระดับคุณภาพสถานประกอบการผ่านโครงการมอบตราสัญลักษณ์คุณภาพ มาตรฐานให้แก่สถานประกอบการทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ที่ได้มาตรฐาน และในอนาคตสมาคมนวดไทย สปาไทย ในเยอรมนีสามารถทำหน้าที่เป็น Certified Body ในการตรวจประเมินรับรองคุณภาพให้กับกระทรวงสาธารณสุข รวมถึงการสนับสนุนให้คนไทยเปิดสถานประกอบการนวดแบบรักษาได้ ซึ่งจะทำให้สามารถเบิกค่านวดจากประกันสุขภาพได้

สำหรับผู้ให้บริการนวดควรมีการอบรมพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของอาชีพต่อภาพลักษณ์ของหญิงไทย โดยหน่วยงานภาครัฐของไทยควรสนับสนุนให้จัดตั้งโรงเรียนหรือศูนย์ฝึกอบรมด้านการนวดไทย เพื่อเป็นแหล่งฝึกอบรมที่ได้คุณภาพ มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับ

สรุปผล

การพัฒนามาตรฐานสถานประกอบการสปาและนวดเพื่อสุขภาพไทยในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี สามารถเป็นต้นแบบให้กับสถานประกอบการเพื่อสุขภาพของคนไทยในประเทศอื่นได้ โดยสามารถขอคำแนะนำจากสถานทูตไทย เพื่อแสดงความจำนงถึงความตั้งใจในการยกระดับคุณภาพการนวดไทยให้มีภาพลักษณ์ที่ดี และคงความเป็นอัตลักษณ์ของประเทศไทย

ข้อเสนอแนะ

สถานประกอบการเพื่อสุขภาพไทยในต่างประเทศสามารถพัฒนาให้มีคุณภาพมาตรฐานจนเป็นที่ยอมรับของชาวต่างชาติและหน่วยงานราชการในต่างประเทศได้ โดยมีหลักการที่สำคัญดังนี้

1. ผู้ประกอบการต้องยอมรับหลักการในการประกอบธุรกิจที่ไม่ข้องเกี่ยวกับการค้าประเวณี และร่วมกันจัดตั้งสมาคมเพื่อการดำเนินกิจการต่างๆ ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ
2. สถานเอกอัครราชทูตของไทยให้การสนับสนุนการจัดตั้งสมาคมสปาและนวดไทยให้ถูกต้องตามกฎหมายและประสานระหว่างสมาคมกับหน่วยงานราชการในพื้นที่เพื่อการทำงานร่วมกันอย่างราบรื่น และให้เกิดการยอมรับ
3. กระทรวงสาธารณสุขจัดทำโครงการเพิ่มความรู้อและรับรองมาตรฐานคุณภาพสถานประกอบการเพื่อสุขภาพไทย โดยบูรณาการร่วมกันระหว่างกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงแรงงาน และกระทรวงการต่างประเทศ
4. การสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกให้กับธุรกิจบริการสุขภาพ โดยเฉพาะธุรกิจสปาและนวดไทย ผ่านการจัดทำคุณภาพและมาตรฐานของสถานประกอบการนวดไทยสปาไทย
5. พัฒนาสมาคมนวดไทย สปาไทย ในเยอรมนีให้สามารถทำหน้าที่เป็น Certified Body ในการตรวจประเมินรับรอง
6. สนับสนุนให้คนไทยเปิดสถานประกอบการนวดแบบรักษาได้ ซึ่งจะทำได้เปิดค่านวดจากบริษัทประกันสุขภาพได้
7. สนับสนุนให้จัดตั้งโรงเรียนหรือศูนย์ฝึกอบรมด้านการนวดไทยเยอรมนีเพื่อเป็นแหล่งฝึกอบรมที่ได้คุณภาพและเป็นที่ยอมรับของคนเยอรมัน

เอกสารอ้างอิง

Announcement of the Ministry of Public Health under the Facility Act 1966.

Government Gazette. Volume 125, special episode 176 N (14 November 2008).

Health Establishment Act B.E. 2559 (2016). Government Gazette. Book 133, Chapter 30K (31 March 2016).

Health Establishment Division. Health Service Standards for International Establishment. Nonthaburi: Genesis Mediacom Company Limited, 2016.

Health Establishment Division. Health Service Standards for Oversea Establishment. Nonthaburi: Genesis Mediacom Company Limited, 2017.

Office of International Trade Promotion in Berlin. Spas and rehabilitation centers in Germany. [Online]. 2556. Source: <https://www.ditp.go.th/files/2013-07%20> [28 May 2019].

Office of International Trade Promotion in Frankfurt and Berlin.

Thaibiz Germany. Thai massage and Thai spa. [Online]. 2015.

Source: <http://www.thaibizgermany.com/de/thai-business/detail.php?cate=service&id=17780> [28 May 2019].

Thai spa market in Germany. [Online]. 2555.

Source: https://www.ditp.go.th/contents_attach/72329/72329.pdf [29 May 2019]